

In memoriam

Ruža Bonifačić (Zagreb, 30. 8. 1960. – Zagreb, 14. 9. 2014.)

Ruža Bonifačić je rođena 30. kolovoza 1960. u Zagrebu. Nakon stečenog srednjoškolskog općeg i glazbenog obrazovanja (Obrazovni centar za jezike i Funkcionalna muzička škola, gdje je završila teoretsko-nastavnički smjer, a poslije i obou u školi "Vatroslav Lisinski") upisala je studij muzikologije i glazbene publicistike na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Diplomirala je 1985. radom o solo-popijevkama Vladimira Berse (koji je poslije dijelom i objavljen u muzikološkom časopisu *Arti musices*), te je kao najbolji diplomand za tu godinu dobila nagradu Hrvatskog glazbenog zavoda. Iste je godine započela raditi u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Naredne je godine upisala poslijediplomski studij etnomuzikologije na Muzičkoj akademiji u Sarajevu te je 1991. magistrirala tezom o tradicijskom pjevanju u Puntu na otoku Krku. Tradicijska glazba otoka Krka, s kojega i sama potječe, ostat će trajnim fokusom njezinih istraživanja. Ondje je prikupila veoma opsežnu građu (90-ak nosača zvuka od njezina najranijeg seminarskog pothvata 1981. do posljednjeg terenskog istraživanja 2006.), dokumentirajući različite glazbene izričaje koji supostojе u praksi krčkih stanovnika. Preslojavanje starog i novih izričaja otoka Krka potaknulo ju je 1991. da za temu doktorske disertacije odabere bimuzikalnost u poimanju i izvedbama folklorne vokalne glazbe kvarnerskih otoka, što je od 1998. proširila na problematiku stila, ali se, s druge strane, iznova fokusirala samo na otok Krk. Osim na Krku, nemalu je građu (16 nosača zvuka) prikupila na Cresu (1992. i 1994. zajedno s M. Weberom) te ponešto na Susku (1987.), no iz nje nisu proistekle znanstvene studije. Također, glazba i kazivanja Cernika i okolice (1988. zajedno s T. Perić-Polonijo), koje je dokumentirala u sklopu širega institutskog projekta, nisu našle refleksiju u objavljenoj studiji, već samo u arhiviranoj institutskoj građi.

Drugi krug Ružinih interesa odnosi se na glazbu gradišćanskih Hrvata, kojoj se prvotno posvetila 1992. tijekom tromjesečnog boravka u Austriji uz potporu Ministarstva znanosti i istraživanja Republike Austrije, a potom 1993. i 1994. sudjelujući devet mjeseci na suradnom projektu zagrebačkog Instituta i Instituta za istraživanje narodne glazbe i etnomuzikologiju (Institut für Volksmusikforschung und Ethnomusikologie) iz Beča. Rezultati su te suradnje 17 nosača zvuka s terenskim zapisima izvedbi i kazivanja starije i srednje generacije pjevača iz Mjenova (i djelomice Velikog Borištova), dvije opsežne rukopisne zbirke s transkripcijama glazbe i kazivanja (od kojih jedna u suradnji s U. Hemetek) te dva znanstvena članka iz 1996. i 2001., u kojima je predstavila repertoar pjesama u amaterskim igrokazima gradišćanskih

Hrvata, posebice s obzirom na njihov prinos očuvanju etničkog identiteta u multietničkoj sredini kakvo je Gradišće.

Uloga i funkcija tamburaške glazbe u političkim i društvenim previranjima čini treći tematski sklop Ružinih istraživanja. Poticaj je došao kao osobna reakcija na ratnu zbilju u kojoj se Hrvatska našla početkom 1990-ih, ali i uslijed općeg tadašnjeg usmjeravanja institutskih etnomuzikologa k novom zamahu kulturnoantropološkog pristupa glazbi *kao kulturi* i nastojanja za refleksivnim ispisivanjem gustih etnografija i tradicijske i popularne, medijski posredovane glazbe. Ruža je tom zamahu dala važan prinos, razmatrajući u trima svojim člancima (1993., 1995., 1998.) kako se oživljuju i preoblikuju kulturno-povijesne, nacionalne i političke konotacije tamburaštva, tadašnjeg središnjeg nacionalnog simbola u glazbi. Ti članci ostaju neizostavnom literaturom u ikakvom daljnjem bavljenju tamburaštvom, prinoseći ujedno i široj temi političke ekonomije glazbe.

Ipak, nedvojbeno je najveći prinos dala razumijevanju krčke i u širem smislu istarsko-primorske tradicijske glazbe. Rezultate tog dijela svojih istraživanja predstavila je u 12 znanstvenih članaka, počevši od prvog iz 1987., do posljednjeg iz 2009. Unutar toga su napose važna njezina razmatranja glazbenog strukturiranja u ovisnosti o koncepcijama nositelja tradicije. Riječ je o tradiciji koja je u fokusu hrvatskih istraživača već čitavo stoljeće. Ivan Matetić Ronjgov usustavio ju je 1920-ih pojmom *istarske ljestvice*, razlikujući njezina četiri osnovna tipa, no od 1980-ih su pojedini istraživači uveli pojam tijesnih intervala jer bolje naznačuje složenost tonskih odnosa u toj tradiciji. Upravo je Ruža Bonifačić bila ta koja je, nadovezujući se na teoriju Andrije Bonifačića o *normativnoj nestabilnosti* pojedinih intervala, otkrila kako je usto riječ i o normativnoj nestabilnosti intonacije, što je, kako je uvjerljivo pokazala, i glavnim razlogom neuspjeha pojedinih prethodnih – pa i njezinih vlastitih – ambicioznih pokušaja akustičkih mjerenja istarsko-primorske glazbe. Nadalje, pokazala je da glazbenu posebnost te glazbe ne čine samo tonski odnosi nego i druge osobine glazbenih pojava, ponajviše veoma složena organizacija pjevanoga teksta u okviru glazbene strofe, način prepletanja dvaju glasova, vokalne tehnike izvođenja i dr. Također, slijedeći antropološke pristupe, veliku je pozornost posvetila koncepcijama izvođača. Stoga je umjesto problematičnoga pojma *istarske ljestvice* za središnje pojmove postavila *stil tijesnih intervala istarsko-primorske regije*, nastavljajući se na povijest istraživanja te tradicije, te *kanat* i *sop*, naslanjajući se na koncepcije nositelja te tradicije. Najrazrađenija Ružina studija iz toga kruga – njezin magistarski rad iz 1991. godine – ostala je međutim neobjavljena, i svakako bi zavrijedilo objaviti je posthumno.

A nikad nije objavljena zato jer je autorica bila kritična, najčešće prekritična prema vlastitom radu. Uz njezinu bolest, to je i jedan od glavnih razloga što Ruža nije objavila mnogo (ukupno 18 znanstvenih članaka, od kojih

su neki i prijevodni ili inačice, uz 1 uredničku knjigu i 25 stručnih radova različita tipa). Također, u svojoj je prerano okončanoj karijeri sudjelovala na samo dvadesetak znanstvenih skupova, i to mnogo učestalije na početku svojega profesionalnog djelovanja nego poslije. No, s druge strane, takva je njezina samokritičnost urodila veoma argumentiranim znanstvenim djelom. U cjelini, radila je iznimno temeljito, nastojeći obuhvatiti probleme u svoj njihovoj složenosti. Svojom sustavnošću, pouzdanošću podataka koje donosi, osjetljivošću za svaki detalj i opreznom interpretacijom koja je uvijek čvrsto oslonjena na analitičke nalaze, kao i trajnim povezivanjem koncepcija o glazbi u istraživanoj zajednici s njezinim uporabama, funkcijama i značenjima te s analizom strukturiranja glazbenog materijala, Ruža Bonifačić je uspjela spojiti vrline klasičnih i suvremenih znanstvenih pristupa u etnomuzikologiji. Uz bogatu građu koju je pohranila u dokumentaciji Instituta, rezultati njezinih istraživanja povijesnih i suvremenih procesa u tamburaškoj glazbi, međuetničke dinamike u glazbi Gradišća i grada Krka te napose rezultati njezina temeljita istraživanja kanta i tarankanja u okviru stila tijesnih intervala Istre i Hrvatskoga primorja ostaju trajnom baštinom hrvatske znanosti o glazbi. Trajna je, jednako tako, i baština koju ostavlja Krčanima: i sama je od njih potekla, istraživala ih, dokumentirala tridesetogodišnji isječak njihova glazbenog života, razjasnila pojedine ključne identifikacijske elemente njihove glazbene kulture, razvila s njima dijalošku i refleksivnu etnomuzikologiju i mimo i prije nego je ova postala krilaticom poželjnih etnomuzikoloških pristupa.

Naila Ceribašić